

UNIVERSAL XALQARO ILMIY JURNAL

Jurnalning bosh sahifasi: <https://universaljournal.uz>

Universal International Scientific
Journal

e-ISSN: [3060-4540 \(online\)](https://universaljournal.uz)

Year: 2025 Issue: 2 Volume: 5

Published: 05.05.2025
<https://universaljournal.uz>

International indexes

GOOGLE SCHOLAR
CROSSREF (OAK BAZA)
ZENODO
OPEN AIRE
EUROPUB
RESEARCHGATE (OAK BAZA)
SJIF

KO`RISHIDA NUQSONI BO`LGAN SHAXSLARGA TAVSIYA ETILADIGAN KASB- HUNARLAR

Mirzayeva Umidaxon Inamovna
Andijon davlat pedagogika instituti
Uzbekistan
umidxon3214@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada ko`zi ojiz shaxslarning imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda egallashi mumkin bo`lgan kasblar hamda ularning afzalliklari to`g`risida so`z yuritilgan. Bundan tashqari, ko`zi ojiz o`spirin yoshlarning kasb tanlashda nimalarga ahamiyat berishi lozimligi bayon etilgan.

Kalit so`zlar: ko`rishida nuqsoni bor shaxslar, kasbiy imkoniyat, massaj terapevti, qo`l barmoq uchi sezgisi, dasturchi, musiqachi, tiflopedagog.

Аннотация: В данной статье рассматриваются профессии, которыми могут заниматься незрячие люди, исходя из их возможностей и преимуществ. Кроме того, в нем рассказывается о том, что следует учитывать незрячим подросткам при выборе карьеры.

Ключевые слова: люди с нарушениями зрения, профессиональные возможности, массажист, тактильная чувствительность, программист, музыкант, тифлопедагог.

Abstract: This article discusses the professions that blind people can take up based on their capabilities and their advantages. In addition, it describes what blind teenagers should pay attention to when choosing a profession.

Keywords: visually impaired people, professional opportunities, massage therapist, fingertip sensation, programmer, musician, typhlopedagogue.

Language: Uzbek

Citation: Mirzayeva, U. (2025). PROFESSIONS RECOMMENDED FOR PEOPLE WITH VISION IMPAIRMENTS. *Universal International Scientific Journal*, 2(5), 36–39. Retrieved from <https://universaljournal.uz/index.php/jurnal/article/view/1828>

Copyright © 2025 by author(s) and Scientific Research Publishing Inc. This work is licensed under the Creative Commons Attribution International License (CC BY 4.0). <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Bu ta'lim amaliyoti va o'qitish xizmatlarini tashkillashtirishni, ularga fundamental, aniq o'zgarishlar kiritishni talab etadi. 2017 -yil 7-fevraldagi O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha "Harakatlar strategiyasi" to'g'risidagi PQ-4947-son Qarori [2] hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirish, ularni nazariy hamda amaliyasoslash, bu jarayonni metodik qo'llanmalar bilan ta'minlash pedagogika va maxsuspedagogika fanlari zimmasiga tushadi.

Ko'zi ojiz odamlar jismoniy jihatdan nuqsoni borligi tufayli kasb-hunar tanlashda cheklangan. Shunga qaramay, ko'zi ojiz odam o'zini rivojlantirishi va o'z qobiliyatlarini yuzaga chiqarishi uchun yetarli kasblar mavjud. Aslida, ko'zi ojiz odam deyarli har qanday gumanitar kasbni egallashi, matematik, iqtisodchi, moliyachi bo'lishi mumkin. Faqat ish bilan ta'minlash masalasi og'riqli tomonlardan biridir...

Ko'zi ojizlarning kasbiy imkoniyatlari nafaqat ularning jismoniy va aqliy salohiyatlariga, balki ta'limga ham bog'liq. Agar ko'zi ojiz kishi universitetni yuridik, pedagogik mutaxassislik bo'yicha tugatgan bo'lsa, u tegishli sohada ishlashi mumkin.

Ko'zi ojiz odam muvaffaqiyatli shug'ullanishi mumkin bo'lgan kasbiy faoliyat turlari, agar tegishli istak bo'lsa, o'zini muvaffaqiyatli amalga oshirish

uchun yetarli. Ular eshitish, vosita va taktil analizatorlarning maksimal ishtiroki bilan bog'liq bo'lgan kasblarni o'z ichiga oladi. Bular, birinchi navbatda, massaj terapevti, musiqachi, tiflo-nashriyot majmuasi xodimi, qadoqllovchi, tiflopedagog va boshqalar. Shubhasiz, yuqoridagi kasblarni o'zlashtirish uchun qo'shimcha kasb hunar ta'limi olish yoki hech bo'lmaganda maxsus kurslarni o'tash kerak. Biroq, bu yerda ham uydan tashqarida mustaqil harakatlanish va zamonaviy texnik vositalardan erkin foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lish juda muhimdir.

Amalda ko'rish qobiliyati cheklangan ko'plab nogironlar, mavjud cheklovlarga qaramay, maktablar, universitet va kollej o'qituvchilari, turli ommaviy axborot vositalari jurnalistlari va muharrirlari, tarjimonlar, yuristlar, menejerlar va hatto dasturchilar sifatida ishlashga qodir ekanliklarini isbotlaganlar. Ko'pgina mutaxassislarning fikriga ko'ra, so'nggi pozitsiyaning orqasida, umuman olganda, porloq kelajak bor, chunki IT sohasi endi tobora kuchayib bormoqda. Albatta, bu holda ko'p narsa dasturlar tomonidan yaratilgan ma'lumotlar bazalari va boshqalar bilan o'zaro ta'sir qilish jarayonining moslashuv darajasiga bog'liq.

Darhaqiqat, ko'rish qobiliyati cheklangan odamlar juda ko'p turli sohalarda ishlashadi, hozirda ko'zi ojizlar uchun ixtisoslashgan ro'yxat yoki kasblar tanlovi mavjud emas. Ko'zi ojizlar uchun aniq kasblar mavjud bo'lmasa-da, ko'rish

qobiliyati past bo'lganlar uchun boshqalarga qaraganda tez-tez mos keladigan ba'zi sohalar mavjud.

Massajchi. Ko'zi ojiz odamlar eng yaxshi massaj terapevtlari bo'lishi mumkin. Ularning ko'rish qobiliyati yo'qligi yoki zaiflashganligi sababli, bunday odamlarda qo'l barmoq uchi sezgilari kuchayadi. Ular tanadagi eng kichik bukchayishni, kuchlanishni qo'llari bilan sezadilar va massaj yordamida davolashadi.

Ko'zi ojiz massaj terapevtlari dunyoning ko'plab mamlakatlarida mashhur. Yaponiya va Xitoyda bu nafaqat eng mashhur, balki ko'rish qobiliyati buzilgan odamlar qila oladigan yagona faoliyatdir.

Ushbu kasbning muhim afzalligi shundaki, uni balog'at yoshida ko'rish qobiliyatini yo'qotgan odam, shuningdek, maktabda mukammal o'qish bilan maqtana olmaydigan va oliy ma'lumot olishni istamaydigan ko'zi ojiz shaxslar egallashi mumkin.

Lekin ko'zi ojiz shaxs uchun massaj terapevtining mutaxassisligini o'zlashtirish oson emas, chunki u anatomiya, farmakologiya va massajning har xil turlarini o'rganishi kerak bo'ladi. Bu juda oddiy bo'lib tuyulsa-da, lekin juda murakkab. Afsuski, ko'zi ojiz odamlar tibbiy muassasalarda ishlashga tayyor emaslar. Ko'zi ojiz xodimlarni ish bilan ta'minlash boshqa bir jismoniy jihatdan sog'lom xodimning zimmasiga yangi vazifalar yuklanishiga olib keladi.

Ha, biz kompyuter asriga kirdik, lekin aksariyat muassasalarda hujjatlar hali ham qog'oz, bundan tashqari, bosma emas, balki qo'lda yozilgan.

Shuning uchun, kimdir ko'zi ojiz mutaxassisga qog'ozdagi ma'lumotni o'qishi, jurnallarni to'ldirishda yordam berishi kerak.

Musiqachi. San'at sohasida ishlash - bu ko'plab yo'llarni o'z ichiga olgan ijodiy martaba, ularning aksariyati ko'rishni talab qilmaydi yoki mos uskunalar bilan osongina moslashtirilishi mumkin. Masalan, qo'shiqchi yoki asbob chalayotgan kishi kabi musiqachi bo'lish uchun umuman ko'rish kerak bo'lmasligi mumkin. Ushbu sohada ko'zi ojiz odam asbobni chalishda teginish tuyg'usiga tayanadi hamda tovushlar, ohanglar va balandliklar uchun o'tkir eshitish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak.

Ma'lumki, ko'rishning yetishmasligi nafaqat qo'l barmoq sezgisini, balki eshitish qobiliyatini ham kuchaytiradi. Shuning uchun ko'zi ojiz odamlar orasida ko'plab iste'dodli musiqachilar bor. Ulardan ba'zilari butun dunyoga mashhur. Masalan, Stivi Uonder, Rey Charlz. Eshitish qobiliyati va ovozi yaxshi, musiqiy ma'lumotga ega bo'lgan ko'zi ojiz odam qo'shiqchi, bastakor, ijrochi yoki musiqa o'qituvchisi sifatida o'z kasbini topishi mumkin.

Dasturchi. Texnologiyaning barcha yutuqlari tufayli ko'rish qobiliyati zaif odamlar endi texnologiya sohasiga kirishni ancha osonlashtirmoqda. Bunga kodlash, muhandislik yoki dasturiy ta'minotni ishlab chiqish kabi sohalarida ishlash kiradi.

Bugungi kunda axborot texnologiyalari sohasi yaxshi rivojlanmoqda. Ko'zi ojizlar uchun esa kompyuterni ko'rish qobiliyatiga ega odamlar bilan teng ravishda ishlatishga imkon beradigan juda ko'p sonli qurilmalar mavjud. Bu ko'zi ojiz odam dasturchi, sinovchi, tizim ma'muri va IT sohasidagi boshqa mutaxassisga aylanishi mumkinligini anglatadi. Bunday mutaxassisliklarning katta afzalligi shundaki, bu sohada uyda masofadan turib ishlash mumkin

O'qituvchi. Ko'pincha, ko'zi ojiz bolalar uchun maxsus maktablarda shunga o'xshash muammolarga duch kelgan o'qituvchilar ishlaydi. Ular ko'rish qobiliyatiga ega o'qituvchilardan ko'ra o'z o'quvchilarining muammolarini yaxshiroq tushunishadi, maxsus bolalar uchun qaysi o'qitish usullari eng samarali bo'lishini o'z tajribalaridan bilishadi. Biroq, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 18.04.2022 yildagi PQ-209-son qaroriga muvofiq boshlang'ich sinflarga ko'zi ojiz o'qituvchi dars berolmaydi.

Yuqori texnologiyalarning rivojlanishi bilan, bir necha o'n yillar oldin o'ylash mumkin bo'lmagan kasblar ko'zi ojiz odamlarga taqdim etildi. Ba'zilar uchun ko'zi ojizlar hatto oliy ma'lumot olishi shart emas, faqat kurslarni o'tashi yoki hatto mustaqil ravishda ko'nikmalarni o'rganishi kerak. Masalan, dasturchi, kopirayter, dekoder, SMM mutaxassisi, sayt ma'muri yoki ijtimoiy tarmoqlardagi jamoalar, qo'ng'iroq markazi operatori.

Ko'zi ojiz odam uchun mavjud bo'lgan kasblarni tanlash cheksiz emas. Ko'rishida nuqsoni borlar hali ham jarroh, yuk mashinalari haydovchisi, veterinariya shifokori bo'la olmaydi va qila olmaydi.

Ko'zi ojiz o'spirin uchun kelajakdagi kasbni tanlashda asosiy narsa uning o'z xohishi va u bilan bog'liq barcha masalalarni qanday hal qilishi haqidagi g'oyasi: o'quv materialini o'zlashtirishdan tortib, o'quv jarayonida o'z - o'ziga xizmat ko'rsatishgacha. Shuni esda tutingki, agar ko'zi ojiz talaba sizga ma'lum bo'lgan ko'rish qobiliyatiga ega bo'lmagan mutaxassislikni tugatishni o'z oldiga maqsad qilib qo'ysa va u qanday qiyinchiliklarga duch kelishini va ularni qanday yengish mumkinligini aniq tushunsa, unga haddan tashqari shaxsiy bosim o'tkazmaslik kerak: har bir yo'l o'z kashshoflarini biladi va hamma xato qilish huquqiga ega.

Xulosa qilib aytganda, ta'lim va ish bilan ta'minlash nafaqat ko'zi ojiz shaxsning shakllanishiga yordam beradi, balki kelajakdagi moliyaviy farovonlik va mustaqilligining asosiy kaliti bo'ladi. Ularsiz kelajakka bo'lgan maksimal mustaqillik va ishonchni topish mumkin bo'lmaydi. Demak, yuqorida ko'rib chiqilgan kasblarning ijobiy va salbiy tomonlarini diqqat bilan ko'rib chiqib, ko'zi ojiz shaxs o'z yo'lini topishi kerak. Unutmang, jasorat bilan oldinga siljigan kishi albatta o'zlashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Nogironligi bo'lgan shaxslarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida" 2017-yil 1-avgustdagi PF-5006 son farmoni
2. F.U.Qodirova, Z.X.Xusnuddinova. Tiflopedagogika. Chirchiq. 2023.
3. F.U.Qodirova, Z.X.Xusnuddinova, B.M.Abdullayev, B.Z.Fozilov, Sh.T.Shermuxeamedova, Sh.Z.Matupayeva. Maxsus pedagogika asoslari o'quv qo'llanma. Chirchiq. 2022.
4. F.U.Qodirova, Z.X.Xusnuddinova. Tiflopsixologiya.
5. S.M.Dangalov. Tiflopedagogika tarixi va uning ahamiyati. Tavsiyanoma. Toshkent.2010